

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ	ԿԱՅԱԽՈՒԹԻ
Պուայ համար	{ Տարեկան 70 դ 2 Վեցամսեայ 33 "
Գալառաներու	{ Տարեկան 90 " Վեցամսեայ 43 "
համար	{ Լուսնեայ 23 "
Արտասահման	{ Տարեկան 23 Ֆր. Վեցամսեայ 12 "

Նամակ կամ ո եւ է զրութիւն պէտք
և ուղղել Տնօրինութեան:

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԵՐԵՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ

ՎԱՐՈՒԱՆ ՏՕՆԵ

ՀԱՅ ԲԱՐԱԿՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵԼ
ԳԼՈՒԽ—ԳՈՐԾՈՅՑ:

Մեզմէ շատերը կը կաթծին թէ Խաչի
նշանը միայն քրիստոնեաց ժողովուրդնե-
րու յատուկ է։ Սակայն Պուտուայական
կրօնքն ալ ունի իրաշաճեւ նշան մը, «ՍՈՒ-
ՍՍՏԻՒԿԻԱ» ։ Օրհնութեան նշան որու բա-
զուկներու իրար ապաւցուած տեղն ուղ-
ղահայիաց ճաճանչներ կը անմուխն «Առ-
ասութիւնն» կարձրցած, կծկուած ձեւն է
այս շրջանակին որ իրբու խորհրդանշան
արեւու և՛ Փալտսիր=արդասուածիք զօրու-
թեան՝ կը զանուի հին ու նոր ժողովուրդնե-
րու քով։ Քրիստոնէական հսախոսութիւնը
մեզի կը սոյերեցնէ թէ Խաչն իրբու պարզ
խորհրդանշան, առանց խոչչեսալին պատ-
կերին, հաղիւ Դ. զարուն կը տեսնուի
Քրիստոնէութեան մէջ, մինչ իրր չարչա-
րանքի զործիք Յիսուսի Քրիստոսի, — հեշ-
տեւապէս իրր պաշտելի կոմ յարդելի,
նուիրական, Ե. զարուն հանդիսաւորապէս
բնդունուեցաւ Գոնուած տանեանին խո-
չերը Դ. զարուն կը պատկիսնին Երրոր-
դութեան ևսանիլինածեւ յասապատճն, իր
մէջի է խորհրդանշան որբասառով հան-
գերձ, որ մեր Ազգ, եկեղեցոյ խորաններու
պատկերներու վրայ կը տեսնուի, չենք
սխանիր, եթէ բանքը թէ ծովումով յար ևւ-
նան է «Առաստիկայի»։ Հետեւառիս
խաչի արգի պաշտամոնքը հին ու նոր
ոչ-քրիստոնեաց ժողովուրդներու խորհրդա-
նշանի մը վերջամսացաւթիւնն է որ նուի-
րագործուած է Քրիստոնէութեան բնա-
զանցական նոխ զոյներով։ Այս նուի-
րագործումին, առառւածացին Օծութեանէն
զատ, մեր Խաչի պաշտելութեան մէջ մէծ
գեր կը կատարէ նախնական հաւատքի
մը, «Ծառապաշտութեան» մէկ մերջամսա-
ցաւ Անդր Խեց նախներ մը մենան ուժ

վի», յանաբէն խմերա րու Սրաւրու, Լատինկերէն «տիկս զրիւչխո»: Երբ Հեղինէի ձևքով, 327ին, Քրիստոսի Խաչը գտնուեցաւ, քրիստոնեաներու սիրութը ցաւազին ուրախութեամբ լեցուեցան ու սահմանուեցաւ, ամէն ատրի աօն կատարել «Գիւռնաչ» անոնալը: Մակարիս Պատրիարքը հանգիստուորապէս բարձրացուց Ա. Խաչն որուն երկրպագուց յողովուրդը: Այս հանգիստոր բարձրացումը կը կոչուի «Խ.Զ.Վ.Ե.Բ.Ս.Ց»=«Վ.Ե.Բ.Ս.Ց.Ս.Ն.Խ.Զ.Վ.»: Եւ, երբ սայն Խաչը Հերակլէս կայսեր ձեռքով վերագրձաւ ու զարձեալ Երուսաղէմի տաճարին մէջ զրուեցաւ 622ին, արեւելքի ու արեւմուտքի մէջ 631էն ի վեր կը տօնուի «Խ.Զ.Վ.Ե.Բ.Ս.Ց.Ի. Տաթիներէն «Թէսպիումէ բարձրացածինիոս սիմ. զրիւչխ»: Սահմակ Դ. (677-703) Զորավորեցի կաթողիկոսի օրով սկսու մեր մէջ տօնուիլ Խաչվերացը: Այս երանաւնորհ, հայրապետն երկասիրեց Խտչի շարականներն որսնք մեր Եկեղեց. Մատինազրութեան փայլուն էջերէն են: — «Գիւռ Խաչ»էն ու «Խաչվերաց»էն զատկը տօնենքնահու. «Երեւանի-Խաչ=Երեւանի Ս. Խաչ»ի ու «Վարազայ Ա. Խաչ»: Վերջինի դատ տօնմացին է, մորն է: 653ին Երսէս Գ. «Ծինող» (640-653) Հայրապետն որուն հոկաթու կաթողիկոսն էր Յաշհան Մանուշիրոցին (649-655), իր վերջին տարիները, 653ին, Խաչափայտի, մասին հրաշալի յայսնաւ թիւններ լսելով՝ կ'որոշէ որ ապառէ ատրի աօն կատարուին Այս աօնն ալ նուիրագրծաւեցաւ իր խոկ յօրինած «Նշանաւ տնինայազմի Խաչիւկ քս, Քրիստոս, պահապահնաւ զմէկ յաներեւոցի թշնամուոյն» շարականով, երկոյ, օրհներդութիւն մը՝ որուն ի լուր թէ՛ երիստարքը, թէ՛ ծերը, տմուրին ու տմունացեաւը, փեսն ու հարսն, հարսնութիւն ու յառաջապահութիւնն առկ իր կոփեալ ով կատարած կը պատճառան, լուսովէս վերն ակնարկեցինք, բայց Առաւելոյ հետ օր ասած միանալու և Անհաւնին, Անծանոթին, Անհամին գաղափարով ու իր ոչնչութեան զիտակցաւթեամբ տառապով մը կինայ զգալ թէ՛ անշունչներն ալ Առաւելոյ կը փառարաննեն, Անկէ կը սպասիմն, մարզիկ սաստելու համոր լիցու կ'ելլեն: Եւ նարեկացիէն աւելի ով կրած է այդ տառապահնքն իրեն մէջ: — Իրմէն զատ և ո՛չ մէկր:

Դ. ԽԱԶԿՈՆՑ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԿԱՏԵՐԱՆԻ ԿՈՎ 6

լոյնի առաջը սրբագրով ուր զավակնու սոր բաշ-
նապատճեղ, հարուստ երեւակայտմեան տէք
նախնեաց ժամանակակից բնախօսութիւնը
սպա՞ մը արդարացուց նախնեաց ծառա-
պաշտութիւնը՝ այն զերազանց սպառա-
ռաւ թէ նախնիք ա'զգչափ միայն կրնացին
ըլբաննել բռնականութեան զգալի ու չար-
ժիլը Կարձ կոտպել կ'ուզենք այս պարա-
գանելը, սրավետեւ բնապարհակօրէն խօսած
ենք արգէն «Բիւրակն»ի մէջ, «Ժողովրդ,
Բանահիւսութեան արգակներ» ու «Ազ-
գազագրական վերլածում» անունով կորդ
մը հեռագոտութիւններով:

Այս բամբինս որ սիրական էր հեթանոս հայ. Ժողովրդին, այն բամբինս ու քրնարին որ Արքավակ, Լոյս, Ճառագայր, Վարդերգին հնչեցացին հայ հեթանոտաթեան տաճարները, այն բամբինս ու քնարն կ'ըսեմ որ Քո-քամերու և Գուաններու «Տաղերուն», «Կացուլպներուն», «Գանձերուն»—պարսկերէն Դանօ, արյունքն կլոծական երգ, օրհներգութիւն, Սաննկրիտերէնի «Բիլ-միտան», «Ռու-ագններուն» կևանք կ'ուտային, քրիստոնէական Ս. Օծութեամբ ներշնչեց հայ քնարերգակ համարն ողով այսօր մար Տաղարամիր Խաչին ու իր տօնին նախրամած. «Խաչերգութիւն» ճոխ

աղոթ՝ «Եկեղեցից հայրերէն» կղեմու ու. Որպեսնէս Թիստանեայի մը կեսնքը հանգալզօրեաց տօն մը կը համարէն, այսինքն Թիստանէաթէուն. Փիկարոր խորհրդին ուրախառիթ ու ործարծող միշտակը Սակայն տառննձն տարեկան տօնելը ալ կային, ինչպէս Զատիկին ու Պետրոկանէն Զատիկը կամ Տօն Պատերն սկըզբան երկու զվարուր մաս տնէր, Քիստոսի մանաւան տօնը—Եկացելորեան Պատուք, յունորէն Յայրս Սրաւրմ'նիմնի, ու Տօն Յարուրեան—Պատէք Յարուրեան, յունորէն Յայրս Անուսրացիմնի: Կը կարծուի թէ Սրաւրեան Եկեղեցիներու մէջ Գ. զարէն ի վեր կը տօնուելը նաեւ Յայրսութեան տօնը:

Հաղոյն, իր երեսութիւնցութեան մէջ կը վզնա-
արուեր այդ զօրութեան բոլոր ասորութելիքը;
Բարտաճութեամբ — Դիմանութեամբ իր
«Խաչի զանձին» մէջ Խաչին զօրութիւնը,

Նախասմբրած կերպակուրն
— ուրիշ ուտելիքներէ սպակու ախոր-
ահամ չենու Եւ սակայն, աղէկ մոտա-
՞նք, ինչո՞ւ մարախները չուտուելի եւ
սրչելի բան մը պիտի նկատուին՝ մեր
ափկասէր եւ փափկածաշակ այրմրուն
կինսերուն կողմանէ որոնք իրենց հաս-
տաները շատ անդամ կը սպառասաեն
ովի կամ բազի մոտվ — երկուքն ալ
ողմի մէջ ու ախղմայ ապրով — եւ կամ
ուելիք պանիրներով որ ամրով ասպակա-
թիւնն է, նոյն իսկ շատ անդամ շարժուն
անդանոցի մը չտփ ապականութիւնն
Երկայն ատեն պահուած երեխն մեծ

Երկայն ատեն պահուած երեխն մեծ
րդ կուտանք եւ կտցարներու (պէզառ)
աստակոսներու (բատաքու) փարը պար-
ըլ վախիկերութեանցէմ ոճիր մը կը պինք,
իսկնդ կ'ըլլանք խեցեսորթներու-
նոց բնալայրը զինակներն են, հազի կու-
մնք ողարարու լեարդով պատրաստուած
որիկանգակիներու համար որոնց պատրաս-
տվեան վախիկաձաշակները չատ համած
։ Ասոր ալ զաղամիքն այդ լեարդին
վախաղանց անելուն մէջ է, այսինքն յօրին-
ածական հիւանդութիւնն մը պարզապէս
այց մարախուլ պատրաստուած բնիթիք
ընելու մասաւմն խկ կը բաւէ պիր-
ունիս խասուաւուք ձգելու համար, թէնէ-
ո որդուն միջառները նախակախն առն-
ման ու նի մեռաւ իր մանախն

Առաջուր պատրազ կը սահմանի.
Սակայ թէ անտրամաբանական և թէ
ծաղկելի է:

Դաւա քրմահաճօրին զրուած այս զանաշնութեան մէջ բանաւոր պատճառ մը նմել անկարելի է։ Բայց մարդս առանկ իր համահայրերին կը ժառանդէ պատշատ սովորութիւններ, թէ՛ ուզեղի եւ թէ՛ ստամոքսի մասին։

Եթ կեանքը կը ձեւէ ընդգածին հակառակութիւններու վրայ, առանց մտածելու, անց զանոնք թօթափել ջանալու, նոյն կ առանց զգալու որ արդարացի, բանասի օգտակար են թէ վեսասկար, սուս հակաբնական, եւ աստնյմէ բան մը պակեցնելու, աւելցնելու եւ կամ մաս մը զչել տարու համար սատանաներու ամոց լինելուն մը պէտք է որ համոցն:

Ծունը զրբ Եւրոպայի մէջ սովի և առաջ մինչեւ ժամանակ մնան կոռակն մէջը դիմուլ մախլութուն տակ կը ծածկեն. որ եփի:

այսպէս երկու երեք ժամ կը թողնէմ մազ-
մազին մէջը, կը մնայ միայն առջեւնին
առնել ու տաք տաք ուտել, իբր թէ դր-
գալով դմութող կուտեն, եւ ասիկայ ա-
ռնենկ՝ սքանչեմ կ'ըլլայ, կըսեն

սթիւնը պատճառ եղած է որ զորտին
լուսմով նային, սոսկում մը որ աւելի
չեւառի մեղ աղեկ չկրնալ ճանչնալուուն
այս Յիշեցէք այն յամառ դայթակղու-
ններն որոն ենթարկուեցան ձիու և
առաջին մսավաճառները Ասկէ կըր-
ք գատել թէ ի՞նչ աղմկայարոյց տե-
րաններու պատճառ պիտի գառնար այն
որուն խոհարարը որ իր յաճախորդնե-
նն հրացնելը ծիծեւնակի բաներ, կաս-
րայի վրայ խորոված մուկեր, և «այս
ուազ» կոկսրդիլուսներ ու շանածուի
զակները Եւ սակայն ինչու համար ոս
ծուսիկ նուզաթագանիներէ բացիկացած

թեանսակի բոյնը ստորին սփափ ըլլար
ուկօնուցի կողինջ (սայլանիէօվ)ներէ,
է այս կողինջներն ալ պարզապէս համ-
ուռան կոչուած ծեր աղքուկները չնչ-
ո կը վկայէ իմ ծանօթներէս յունետես մը:
Մուկը, երբ աղուոր քերծուած, կրակէն
յոււած եւ լաւ պատրաստուած ըլլայ,
խառակ կամ սեւ ճագարի մը չափ ար-
ք կ'ունայց, բայց ապահովարար իսլան-
ցի Մօրիւ ձուկին չափ գարշահոս ըլլ-
ու կոկորդիլսամ ալ եթէ քիչ մը մըշ-
շ օծինք՝ ընաւ արհամարհնելի բան մը
լար, բայց խոստովանութեան Բօլ Պէսի
օր մը «մոշտակի պէս վրան առած էր»

